

Zenon Guldon

"Z historii lecznictwa kieleckiego XIX wieku", Stanisław Koba, Kielce 1973 : [recenzja]

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 10, 581-582

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STANISŁAW KOBA: Z HISTORII LECZNICTWA KIELECKIEGO XIX WIEKU, Kielce 1973, Muzeum Świętokrzyskie w Kielcach, ss. 260.

Celem omawianej pracy jest przedstawienie stanu szpitalnictwa, lecznictwa i opieki społecznej na terenie Kielc i powiatu kieleckiego w latach 1815—1870. Problematyce tej już wcześniej poświęcił Autor kilka artykułów i przyczynków, publikowanych na łamach specjalistycznych czasopism lekarskich¹. Podstawę pracy stanowią źródła drukowane i materiały archiwalne. Autor pominął jednak „Dziennik Urzędowy Województwa Krakowskiego”, w którym publikowano

¹ S. Koba *Z dziejów dobroczynności w powiecie kieleckim w XIX wieku*, „Archiwum Historii Medycyny”, t. XXV, 1963, z. 4; tenże *Lecznictwo otwarte w Kielcach i powiecie kieleckim w XIX wieku*, „Archiwum Historii Medycyny”, t. XXX, 1967, z. 3—4; tenże *O chorych leczonych w szpitalu kieleckim w latach 1827—1870*, „Szpitalnictwo Polskie”, t. XI, 1967; tenże *Rada Szczęgotłowa Opiekunów i lekarze szpitala Sw. Aleksandra w Kielcach w latach 1833—1870*, „Szpitalnictwo Polskie”, t. XI, 1967; tenże *Gospodarka finansowa szpitala Sw. Aleksandra w Kielcach 1834—1870*, „Szpitalnictwo Polskie”, t. XII, 1968, nr 3; tenże *Personel pomocniczy szpitala Sw. Aleksandra w Kielcach w latach 1842—1870*, „Szpitalnictwo Polskie”, t. XII, 1968, nr 1; tenże *Szpital Instytutowy w Kielcach*, „Przegląd Lekarski”, R. XXIV, 1968, nr 3; tenże *Choroby stwierdzone u chorych leczonych w szpitalu kieleckim w latach 1829—1866*, „Przegląd Lekarski”, R. XXVI, 1970, nr 2.

obwieszczenia i zarządzenia władz, dotyczący między innymi stanu sanitarnego i lecznictwa².

Po ogólnej charakterystyce organizacji służby zdrowia w Królestwie Polskim Autor przedstawia stan sanitarny w Kielcach i powiecie kieleckim. Szczególnie instruktywne są dane o przyroście naturalnym w parafii kolegiackiej w Kielcach w latach 1818—1863, kiedy to przewaga zgonów nad urodzeniami wyniosła 74 osoby (s. 33—34). Podobna sytuacja istniała w XVIII w. i początkach XIX w. w parafii daleszyckiej³. Nie bez wpływu na to były zwłaszcza częste epidemie.

Rozdziały IV i V przedstawiają szpitalnictwo i lecznictwo otwarte. Autor ograniczył się tu do lecznictwa cywilnego, rezygnując z przedstawienia lecznictwa wojennego i więziennego. Postulować należałoby podjęcie badań nad dziejami lecznictwa wojskowego w Kielecczyźnie w dobie walk narodowowyzwoleńczych w XIX w. Jak dotąd, znamy jedynie działalność szpitala wojskowego,

² „Dziennik Urzędowy Województwa Krakowskiego”, od 26 III 1837 „Dziennik Urzędowy Guberni Krakowskiej”, od 1 I 1842 „Dziennik Urzędowy Guberni Kieleckiej”, Kielce 1820—1844.

³ A. Szczypiński *Ludność parafii Dalesszyce pow. kieleckiego w latach 1608—1825*, „Studia z Dziejów Gospodarstwa Wiejskiego”, t. VI, 1963, z. 1; tenże *Rejestr ludności miasta Dalesszyce z lat 1797—1804*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, R. XI, 1963, nr 3—4.

zorganizowanego w 1831 r. w części pustych budynków klasztoru cysterskiego w Jędrzejowie. Komisarzem policyjno-wojskowym, delegowanym przez Wydział Wojny Komisji Województwa Krakowskiego do urządzenia lazaretu w Jędrzejowie, został Stanisław Stokowski, a lekarzem był dr Jan Lange⁴.

Dużo interesujących danych przynosi rozdział poświęcony dobrze zorganizowanemu lecznictwu górniczemu. Niedostateczna natomiast była opieka społeczna. Świadczy o tym chociażby sprawa założenia w Kielcach ochronki dla ubogich dzieci. Już w raporcie naczelnika powiatu kieleckiego do gubernatora radomskiego z 4 lipca 1847 r. czytamy:

Do liczby 150 kilku ubogich, czwarty miesiąc zupą rumfordzką żywionych, należy 31 małych dzieci obojej płci, pochodzących z miasta i powiatu tutejszego, od lat 4 do 12 liczących, które przez śmierć, nędzę lub niedbalstwo rodziców, brak lub ubóstwo krewnych pozbawione opieki, nie mają żadnego przytulku, a nie mogą poprzestać na szczupłym raz na dzień posiłku i mając czas po temu, żebrzą natrętnie po ulicach, domach, a szczególnie też po oberżach, nocują zaś po sieniach, stajniach, a jak obecnie, w ciepłej porze, w ogrodach i poza miastem w polu, przez co we dnie oszpecają miasto i niemiłe, szczególnie na podróży, czynią wrażenie, a w nocy wytłaczają zboże i łąki, zrządzają szkodę w rolnictwie.

W zamiarze przyjęcia w pomoc tym biedakom, którzy, zostawieni samym sobie, wznosząc w złych nałogach, mogą być szkodliwymi towarzystwem w przyszłości, a obecnie, pogrążeni w dotkliwej nędzy, okryci łachmanami, przykry przedstawiają widok, umyśliłem stanowczo co do nich położyć koniec złemu przez urządzenie w Kielcach zakładu ochrony ubogich dzieci i w tym celu kazałem je przytrzymać w uprzątynionych 2 izbach w ratuszu kieleckim, każdą płęć osobno tymczasowo osadzić, omyć, lekarską potrzebującym udzielić pomoc i 3 razy dnia zupą rumfordzką żywić, a na stałe pomieszczenie ich, jeżeli to z wola władzy zgadza się będzie, urządzić lokal w opustoszałym stajennym budynku, będącym w przedłużeniu pawilonu zamkowego, obecnie zajętego na biuro powiatu.

⁴ Zob. szerzej A. Artymiak *Wiadomość o polskim szpitalu wojennym w 1831 r. w budynkach cysterskich w Jędrzejowie*, Jędrzejów 1948.

Składając pod światłą decyzję jasnie wielmożnego pana projekt urządzenia tego zakładu, mam zaszczyt przełożyć, że urządzenie to bardzo małym kosztem da się obecnie wykonać gdyż mam już na ten cel w pogotowiu zbywające mi z restauracji budowli rządowych wapno, cegłę, kamień, okna z kratami i bez krat, drzwi, 2 piece żelazne, a nawet i nieco materiału drzewnego; nadto jest nadzieja pomocy obywateli i księży tutejszego miasta i powiatu, gdyż już niektórzy z nią się oświadczyli⁵.

Mimo tragicznej wprost sytuacji ochronka została zorganizowana dopiero dziesięć lat później, w 1856 r. (s. 241).

Podsumowując powyższe stwierdzić można, że omawiana praca wypełnia istotną lukę w historiografii kieleckiej. Można spodziewać się, że badania te będą kontynuowane. Zachowane akta Rady Opieki Społecznej Guberni Kieleckiej z lat 1870—1915 (695 jednostek archiwalnych⁶) i drukowane chociażby materiały dotyczące kieleckiego Towarzystwa Dobroczynności w latach 1873—1913⁷ pozwalają na objęcie badaniami końca XIX i początków XX w.

Zenon Guldon

⁵ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kielcach, Rząd Gubernialny Radomski, sygn. 2357.

⁶ E. Wirska *Akta Rady Opieki Społecznej Guberni Kieleckiej z lat 1870—1915 — dzieje ustrojowe, porządkowanie i zawartość zespołu* (WAP Kielce, maszynopis referatu).

⁷ M. Zawadzki *Dla najbiedniejszych dzieci miasta Kielc. W 40-letnią rocznicę działalności Kieleckiego Towarzystwa Dobroczynności 1873—1913*, Kielce 1913.